

אזורים, "שמורים"

בשלהי דצמבר 1949, תוך פרסומים על יחסי היוזות שבין סוריה ללבנון, ובינו לבין ארצות חוץ, צוינה העובדה כי אזורים מסוימים בסוריה — וכנראה שאלה הנם אזורים גבולות — אסורים בכניסה לנתינים זרים, ואפילו הם בעלי יוזות סוריות כשרות. בשביל כניסה לאזורים שמורים אלה נדרשים, מדי פעם, רשיונות מיוחדים.

התנגשות בין שבטי בירואים

באמצע ינואר, לפי ידיעות סוכנות הידיעות הערבית, חלה התנגשות גדולה בתחום המדבר הסורי, בין שבטי בידואים שבגבולות סוריה, אשר פרצו ביניהם סכסוכים בעניני זכויות על קרקעות עיבוד ועל שטחי מרעה. כ-40 איש נהרגו באותה התנגשות, ורבים נפצעו.

לבנון

ובשאלות של חוזה בטחון ושיתוף הדדי בין מדינות ערב.

מדריכים בריטיים לתעופה

בראשית חודש ינואר נמסרה בבירות, ע"י מקורות רשמיים של ממשלת לבנון, לסוכנויות אמריקאיות, הידיעה כי לרגלי ההכנות הפעילות להקמת בית-ספר לתעופה התקשרה ממשלת הלבנון עם 4 מומחים בריטיים, אשר מתנהל אתם מ"מ בענין העסקתם באותו בית-ספר בתורת מדריכים.

עבר-הירדן

אף לקולג' המטה של חיל-האוויר הבריטי המלכותי.

ושוב — נמל האוויר בקלנדיה

עד כמה איטי הנו, לעתים, מהלך הענינים בממלכת עבדאללה — אפשר לראות מן העובדה כי לאחר שבחודש אבגוסט 1949 בושר כבר על הרחבת שדה התעופה בקלנדיה (עטרות), הסמוכה לירושלים, "עד כדי נחיתת מטוסים גדולים, בעלי 4 מנועים" (ראה ב"צורר", ב"מערכות", חוב' ג' ט) — נתבשרנו מחדש, באמצע ינואר, מפי רדיו ראמאללה כי ממשלת עבר-הירדן החליטה עתה להקציב "סכום ידוע" לביצוע של אותה תכנית עצמה; נראה — כי במסגרת הסידורים לקראת "השנה הקדושה".

הקולונל שישאקלי, וכנראה שדרישתו של זה האחרון כי דוקא חורני ישמש במשרה זו (ולא פאיד אטאסי, בנו של הנשיא הישי) — היא שגרמה לעיכובים הרבים להקמת הממשלה. חורני הנו ראש המפלגה החדשה, "סוציאליסטים מושלמים" המר קמת והולכת על ידיו.

הלקראת נמל לטקיה?

לאחר הידיעות המרובות שנתפרסמו מעל עמודי ה"צורר", משך חמשת או ששת השנים האחרונות, בענין התכניות להקמת נמל של מים עמוקים בעיר החוף לטקיה שבצפון סוריה — החלה עתה, כאילה, תכונה ממשית לכך, עם הקצבת הסך של 6 מליון לירות סוריות בשביל עבודות ההכנה לקראת בצוע בנין הנמל. על ערכו שבכות, והסיבות לפיתוחו — ראה בידיעות שב"צורר" בהודמנויות הקודמות הנ"ל.

מועצ צבאי ומדיני בין סוריה ללבנון

במצחית השניה של ינואר נערך בקורו של ראש הצבא הסורי, הקולונל אדיב שישאקלי, בלית שני קציני מטה סוריים, בבירות, בשיחה שנערכה עם ראש ממשלת לבנון השתתפו גם וזיר המלחמה הלבנוני, האמיר מג'יד ארלסאן, וראש המטה של צבא לבנון, הקולונל פואד שייבה. כנראה (לפי הידיעות של "רדיו המזרח הקרוב") שבאותן שיחות דנו בעניני מועצה צבאית משותפת לשתי המדינות

תכונה לקראת חיל-אוויר

באמצע דצמבר 1948 נתפרסם באחד מגדולי עתוני קהיר, כי "ממשלת עבר-הירדן החליטה להקים חיל-אוויר מלכותי שלם", אולם לפי ידיעות שנקלטו בחוגי מניסטריון החוץ שבעמאן, ואשר נתפרסמו אף הן בעתונות, נראה כי אותם המטוסים שהוזמנו בבריטניה עד למועד הפרסום הקהירי לא היו אלא מהטפוס "אוסטר" בלבד (מגזע ה"פרימוסים", בלשון המקובלת ברחבי מדינת ישראל) ואין להשתכש בהם אלא לאמון ולסיוור וודאי שאין בהם כדי לשמש בסיס לקיומו של חיל-אוויר שלם.

עם זאת, מסרו מודיעי העתונים שבעמאן על כך שמספר צעירים עבר-ירדניים נשלחו לבריטניה לאמון בב"ס של הר.א.פ. כטייסים, ומהם, כנראה,

להשתלמות בקולג' מטה בריטי

באמצע חודש דצמבר יצאו שני קצינים של הלגיון הערבי, קפיטן עלי אברנאור וקפיטן מוחמד בי רויסאן (שניהם שמשו בעבר כנציגים עבריים) בועדת שבתת הנשק המעורבת, הישראלית.

סעודיה

עבריים (עבריים) מעמאן בדרכם לבריטניה. הוטל עליהם לעבור חוק למחידים בקולג' של הצבא הבריטי, אשר ימשך שנה ויכשירם למלוי תפקידים אחראיים של קציני מטה.

הבריטים שבהנהגתו של לורנס. אכן, בלי השתתפותה של עבר הירדן במשא ומתן ובהסכמים, אין לראות כיצד ניתן לבצע סידורים להפעלת הקו דמשק-מדינה אשר אינו פועל זה יותר משלושים שנה.

לפי ידיעות אחרות נפתח בין סוריה לסעודיה גם מ"מ על מלוח בן עשרה מליון לירות, אף הוא למטרות דומות. במועד מאוחר יותר פורסמו ידיעות על כשלונן של מ"מ זה, וסרובו של אבן סעוד (לדברי העתונות המצרית) לאשר את המלוח מבלי שתתבנה "ערובות בכתב מצד סוריה למדיניות החוץ והפנים שלה ולמשטר הנוכחי", דבר אשר לא היה בידי חיר הכלכלה הסורי לעשותו. אכן, כנראה שאין ידיעות אלה ממקור מצרי אומרות כי נתבטל אף ענין מלוח ששת מליון הדולרים שהוזכר לעיל. וכבר נודע על הצעדים להוצאתו בסוריה.

בקורו של מפקד-צבא בריטי

באמצע ינואר נערך בקורו של האדמיראל פאנאר, מפקדו של הצי הבריטי בים התיכון ובאזור תעלת סואץ (העומד לעזוב בקרוב את תפקידו) אצל המלך אבן סעוד. בקור נימוסין זה היה בו כנראה משום הזדמנות לחדוש המגע של חוגים בריטיים צבאיים עם המלך הסעודי, המחדש בזמן האחרון נסיונו (על-ידי מגעו עם סוריה) למדיניות ערבית פעילה, ואשר בדרך כלל עובר הולך בשנים האחרונות יותר ויותר לתחום הקשרים והחשפה האמריקאיים, הן בכלכלה והן בעניינים מדיניים, ובהכשרת גרעין חיל-האוויר.

ראשי צבא סוריה — במגע עם ממשלת סעודיה באמצע ינואר נערך בקורה בסעודיה של המשלחת הצבאית הסורית בראשותו של הקול. שישאקלי, אשר בקרה לפני כך בקהיר. נראה כי היו לאותו בקור שתי מגמות: האחת — לברר את האפשרות של קבלת המלוח, בן 6 מליונים דולר, אשר הובטח בשעתו לסוריה ע"י הממשלה הסעודית, אולם בשל חלופי המשטר הסורי לא יצא עדיין לפועל, והצבא הסורי מעונין בו עתה בשביל להשקיעו ברכישת ציוד מלחמה חדיש; השנייה — להדק את היחסים הפוליטיים-הצבאיים עם סעודיה למקרה של התחדדות יחסים עם איוו ארץ שכנה שלישית, (למעשה — עיראק או עבר-הירדן), בדומה למגמת השיחות שהתנהלו בין סוריה למצרים.

בקורה של המשלחת הצבאית הסורית בערב הסעודית נסתיים, אמנם, בקבלת האשור למתן אותו מלוח. על אף סרובו של הקולונל שישאקלי, עם סיום ביקורו, להשיב האם זה היה הענין אשר נדון ע"י המשלחת במגעה עם ממשלת סעודיה — הרי מיד עם שוב המשלחת לדמשק יצאו משם לג'דה, באותו מטוס סעודי עצמו, מיניסטר הכלכלה הסורי ד"ר מערוב דואלבי, ומנהל המחלקה לעתודות הלאומיות שבמיניסטיריון הכספים, ד"ר איזאת סר-בולסי, בשביל לתתם שם על הסכם המלוח. כן עמד ד"ר דואלבי לשאת ולתת, לפי הודעה רשמית, עם שלטונות סעודיה בענין תקונה והפעלת-מחדש של מסילת הברזל החיג'אזית, אשר כל חלקה הדרומי, ממעאן שב-עבר-הירדן ועד למדינה, נשאר בחורבנו מאז פגעו בו חבורות הבידואים והחבלנים

תימן

מתנת שריון לשליט תימן

לפי אותן העדויות נמסר רכב זה בטאיו, העיר השניה במעלה במדינת תימן. כידוע, אין העתונות הערבית מקפידה באבחנה שבין מכתית משוריינת ל"טנק", וביחוד כשהראשונה נרשאת תותח-קל.

לפי עדויות מעדן, בעתונות מצרים, בראשית דצמבר 1949 נמסר ע"י בריטניה מספר (שלא צויין במדויק) של "טנקים ורכב שריון" לתימן, בתחלת מתנת מאת המלך ג'ורג' לשליטה של תימן.

הבריטים לגבש את הקשר שבין זיונם-מחדש של הכוחות המצריים הלוחמים לבין "קיום יחסים טובים עם בריטניה".

חיל-האוויר המצרי קיבל בזמן האחרון 60 מטוסי קרב מפלטיים חדישים, חד-מנועיים, מסוג "ואמפיר", ומפציצי-קרב "מטאור", דו-מנועיים. מצרים קבלה 6 פרגטים חדישים, ע"י העברתם מתוך הצי הבריטי המלכותי, ואשר צוידה בשנות מלחמת העולם, במגלי צוללות תת-מימיים. זה רק נחתם חוזה בדבר האספקה למצרים של 40 טנקים בריטיים, "צנטוריון", אשר כל אחד מהם — משקלו 60 טון, ומוצב בו תותח, בן 25 ליטראות.

נוסף על אלה קבלה מצרים גם מספר טנקי "שרמן", וסופק לה מספר כלי-רכב כדי הקמת בריגדה משורינית (לפי השגות בריטיות — הרי צריכים אלה להיות כ-150 כלי רכב בקרוב). עדיין נמשך משא ומתן בענין הרכישה ע"י מצרים בבריטניה של מספר מפציצי "ליברטור" אמריקאיים, שצוידו מחדש. כידוע, אלה הם מפציצים שהופעלו לשליחויות הפצה מרוחקות במלחמת העולם, הן מעל פני גרמניה והן במדבר המערבי ואף למעצנות הנפט שבזומניה, מבסיסים שבדרום מזרחו של היס-התיכון (בארץ ישראל ובמצרים). זהו הציון הראשון לנסיון של השגת מפציצים ארוכי טווח ע"י מצרים, ויש עוד לחכות לאשורים נוספים לדיוקה של הידיעה, אשר למספר מטוסי המפלט שצויין לעיל — הרי הוא מודה, בעצם, עם ציוני עתונות אחרים אשר הובאו בחוברת הקודמת של "מערכות".

ההשקפה אשר מבטאים אותה מומחי משרד המלחמה הבריטי הנה כי כוח צבאי-מצרי חדש זה, המוקם והולך בעזרת הציד החדש, ואשר הוא כוח ממוכן במידה מאד ניכרת — הנה, בעיקרו, בעל אופי הגנתי. הנה תלוי לחלוטין בבריטניה, בחוגים לונדוניים אלה מציינים כי חיל כוה, במקרה של פעולות איבה, יהיה נזקק לאחוז תחלופת גבוה הרבה יותר, ולסידורי תקון ובדק רבים יותר, מאשר כוח שמידת מכונן פחותה — והרי אין כל אלה עומדים לרשותה של מצרים בזמן הנוכחי. אכן, רבים התירוצים באוצרם של המתרצים.

ועוד נמוק: החזקתו של הצבא החדש, משיגובש בדמות יחידה יעילה זו, תהיה תלויה כליל באספקה ממקור בריטי (תחמושת, חלקי חלוף ועוד) — באופן כזה יונח היסוד לקשרים אנגלי-מצריים מהדקים יותר.

תמורות בהנהגת הכוחות המזוינים

עם עלייתה לשלטון, בחודש ינואר, של ממשלת הוואד — חלו שני שינויים בהנהגת כוחותיה המזוינים של מצרים: האחת — אישית, והשניה — במבנה. מיניסטר המלחמה הקודם, מוחמד הידר פחה, אשר שימש במשרה זו בכל ממשלות מצרים, מאז הודח הוואד משלטון בסתו 1944, הוחלף עתה במוסטפה נוסראת ביי, איש מפלגת הוואד אשר שימש בממשלה הוואדית האחרונה ב-1944 בתפקיד מיניסטר החקלאות.

הידר פחה, על אף שרותו הממושך במיניסטרו של המלחמה, ועל אף תוארו הצבאי אשר הוענק לו (עתה הנה דרגתו זו של "פריק", אשר יש ומתרגם גמים אותה "גנרל", ויש — "לויט-גנרל") איננו איש 'צבא לפי מקצועו כי אם שימש בעבר בתפקידים ראשיים בעניני משטרה ובתי-סוהר. והוא אשר נקבע עתה על ידי הממשלה החדשה — וזהו השנוי שבמבנה הנהגת הכוחות המזוינים המצריים — לשמש מפקדו של הצבא. משרה כזה של מצביא כללי, לא היתה קיימת עד כה במצרים, והמנוי של אפס-מיניסטר לאוואדי לשמש בה נראה כנסיון להחדיר את חדו של ה"טריז" ביחסים שבין המלך לצבא במצרים. עצם קיומה של משרת מפקד הצבא, האחראי ישירות בפני וזיר-המלחמה, יש בה כדי לאפשר לממשלה שליטה ממשית יותר על הצבא ועל חבר הקצינים. מנויו של לאוואדי ממתק, כאילו את העוקץ שבהכנסת "טריז" כזה בין המלך לצבא. עם זאת, כפיפותו למיניסטר איש-הוואד נועדה להבטיח למפ"לגה השלטת את פיקוחה הממשי. ימים יבואו יוכיחו האם קלע הסדור למטרה. בינתיים, נשאר קרוב להגה ההנהגה האיש אשר בתור וזיר המלחמה גם היה אחראי לפעולות המצרים ב-49'1948 בדרום ארץ-ישראל, אך גם ספג את לקח אותם החדשים — הן לקח האזהרה, והן לקח הנסיון.

עוד לתכונת ההתגוננות

הערות שיש בהן ענין לתשלובת ההשפעה המדינית והאספקה הצבאית, ביחסים שבין בריטניה למצרים, היו כלולות בכתבה לונדונית, מאת ג'ון קמחי, באמצע חודש ינואר. המדיניות הבריטית במצרים, לדבריו, הנה בזמן האחרון שנונה ופשוטה גם יחד: לאחר שהביאו לידי צרופם מחדש של המלך — מזה, ושל — תוואפדיים מזה, החלו